

Fieke Bitter

HET LESMATERIAAL VAN AMNESTY INTERNATIONAL

Binnen de organisatie die ijvert voor het naleven van de mensenrechten, Amnesty International (A.I.), zijn behalve zo'n 300 actiegroepen ook verschillende beroepsgroepen actief. Deze groepen van artsen, advocaten, journalisten, onderwijsgeevenden en anderen proberen elk op hun vakgebied een bijdrage te leveren aan de doelstellingen van A.I.

In mijn hoedanigheid van lerares Nederlands en lid van de beroepsgroep onderwijsgeevenden heb ik het lesmateriaal dat A.I. momenteel aanbiedt geanalyseerd op bruikbaarheid in de lessen Nederlands.

De afgelopen drie jaar heeft de afdeling Scholenwerk van A.I. onder eindredactie van Gerard Mensink en Monique Dekkers twee algemene en drie thematisch opgezette lespakketten uitgebracht.

In samenwerking met leden van actiegroepen die contacten naar scholen onderhouden is dit materiaal ontwikkeld en eerst uitgetest voor het zijn definitieve vorm kreeg. Docenten die met deze pakketten willen gaan werken, kunnen voor steun en begeleiding terecht bij de onderwijsafdeling van de plaatselijke actiegroep van Amnesty International.

Dit zijn de pakketten:

Algemeen

- 1 *Rechten hebben we allemaal*: voor groep 7 en 8 van het basisonderwijs.
- 2 *Amnesty International en de rechten van de mens*: twee niveaus — onder- en bovenbouw van het voortgezet onderwijs.

Themapakketten: twee niveaus — onder- en bovenbouw van het voortgezet onderwijs.

- 3 *De dood als straf*

- 4 *Martelen*

- 5 *Vluchtelingen*.

Iets voor mijn collega Maatschappijleer, zult u opmerken. Zeker, maar niet alleen voor hem/haar. Iedere docent Nederlands is er zich van bewust dat het uiteindelijke doel van al zijn lessen het vergroten van de taalvaardigheid en mondigheid van zijn leerlingen is. Het materiaal daagt de leerlingen en de docent uit om informatie te verwerken, te bediscussiëren, te beoordelen, om nieuwe informatie te zoe-

ken, om individuele of gezamenlijke acties te ondernemen.

Aangezien alle pakketten gelijk van opzet zijn, heb ik een keus gemaakt: ik zal eerst de twee algemene pakketten bespreken en vervolgens exemplarisch het themapakket *Vluchtelingen*. Voor alle pakketten geldt dat gekozen is voor het aanbieden van overzichtelijk, beknopt en makkelijk bruikbaar materiaal. Enkele lessen kunnen voldoende zijn om de doelstellingen van het betreffende pakket te realiseren. De leerkracht wordt voldoende materiaal en tips geboden, zodat er goed rekening kan worden gehouden met de beschikbare tijd, het niveau en de voorkennis van zowel de docent als de leerlingen. De pakketten zijn bestemd voor de docent. Op basis van de handleiding kan hij een keuze maken uit het losbladig materiaal en dit kopiëren voor zijn leerlingen.

1 Rechten hebben we allemaal

Kinderen worden tegenwoordig bijna dagelijks geconfronteerd met allerlei vormen van schending van mensenrechten, zowel via radio en televisie als mogelijk ook in hun eigen omgeving. De doelstellingen van dit pakket zijn:

- De leerlingen kennis te laten maken met enkele relevante aspecten van mensenrechten.
- De leerlingen bewust te maken van zowel hun individuele als hun collectieve verantwoordelijkheid.
- De leerlingen te leren hoe zij de oorzaken en gevolgen van recht en onrecht beter kunnen plaatsen.

Het pakket, bestemd voor de hoogste groepen van de basisschool, bestaat uit 39 pagina's losbladig materiaal voor de leerlingen, een ganzenbordspel en een docentenhandleiding. Het leerlingenmateriaal is opgebouwd uit vijf onderdelen, elk onderdeel behandelt een thema: regels en rechten, gelijkheid, vrijheid van meningsuiting, mensenrechten en Amnesty International. Elk onderdeel bestaat uit minstens drie lessen. Daarnaast zijn er nog vijf losse verhalen (eerder verschenen in 'De blauwgeruite kiel' van *Vrij Nederland*).

Het materiaal leent zich uitstekend voor het oefenen van luisteren, spreken, lezen en schrijven. Door middel van verhalen, plaatjes waar tekst bij geschreven moet worden, klasgesprekken en rollenspel worden de leerlingen gestimuleerd hun houding te bepalen ten aanzien van regels, het hebben van meer macht

voor je mening uitkomen, verlegenheid en discriminatie.

De docentenhandleiding is erg nuttig. Een greep uit het aanbod:

- veel suggesties voor werkvormen
- antwoorden op de vragen bij informatieve teksten
- achtergrondinformatie, lijst van audio-visuele produkties met beschrijving van de inhoud.

Het materiaal is zowel bruikbaar voor een enkele les als voor een meer projectmatige aanpak samen met bijvoorbeeld wereldoriëntatie.

2 Amnesty International en de rechten van de mens

De doelstelling van dit pakket is de leerlingen van het voortgezet onderwijs te laten kennis maken met de problematiek van de mensenrechten en het werk van A.I. op cognitief en affectief niveau.

Het pakket voor de onderbouw bestaat uit 27 pagina's losbladig materiaal voor de leerlingen, 2 pagina's met kranteartikelen, een docentenhandleiding en bijlagen. Er zijn drie onderdelen: Introductie, Mensenrechten algemeen en Amnesty International.

In de Introductie vallen de voorbeelden van martelpraktijken wat rauw op m'n dak. Een kranteartikel uit de bijlage is wellicht meer geschikt als begin van een serie lessen over mensenrechten.

In dit pakket vindt men:

- verhalen en informatieve teksten met vragen en opdrachten
- stellingen voor discussies of schrijfrondes (= discussiëren met je mond dicht)
- ideeën voor interviews, gedichten, rollenspel.

Zaken die besproken worden zijn: macht en onmacht in de klas, vrijheid van meningsuiting, regels en rechten op de eigen school, het onderscheid tussen sociale en politieke rechten. Leerlingen worden aangezet na te denken over solidariteit, verzet en opkomen voor elkaar en de zin van een organisatie als A.I.

In de docentenhandleiding wordt ook hier per leseenheid steeds op overzichtelijke wijze uiteengezet hoe men de les kan geven. Suggesties voor werkvormen en audio-visueel materiaal worden eveneens per les aangegeven. Achterin ten slotte vindt men in vijf bijlagen veel achtergrondinformatie over mensenrechten en een lijst van adressen waar men het

audio-visuele materiaal kan lenen (veel is verkrijgbaar bij A.I. zelf tegen portokosten).

Het pakket voor de bovenbouw vertoont in opzet veel gelijkenis met het pakket voor de onderbouw. Er zijn echter meer informatieve teksten met gerichte vragen en vragen naar de mening van de leerlingen. De moeilijkheidsgraad van de teksten ligt duidelijk hoger. Ook hier kan men er een vel uitkiezen om bijvoorbeeld een discussie in de klas te laten voeren. Maar men kan ook, en zeker in samenwerking met collega's geschiedenis, aardrijkskunde, tekenen en zelfs wiskunde, het hele pakket in de vorm van een project gieten.

5 Vluchtelingen

Van de themapakketten bespreek ik het pakket *Vluchtelingen* omdat het het allernieuwste materiaal is en omdat er in de media nogal wat te doen is geweest rond deze problematiek.

De doelstellingen van dit pakket zijn:

- Verband leggen tussen schending van de mensenrechten, de vluchtelingenproblematiek en het werk van A.I.
- De leerlingen uitdagen stelling te nemen door middel van het geven van feitelijke informatie en het belichten van de emotionele aspecten.

Het pakket voor de onderbouw bestaat uit 29 pagina's losbladig materiaal voor de leerlingen, 4 pagina's kranteartikelen, een docentenhandleiding en een boekje *Vluchtelingen*. De drie thema's zijn: Introductie vluchtelingen, Politieke vluchtelingen en Actie voor vluchtelingen. Het materiaal biedt dezelfde mogelijkheden als de hiervoor beschreven pakketten. De leerlingen worden gestimuleerd om na te denken over wat het betekent een vluchteling te zijn, de verschillen in taal en cultuur, de gastvrijheid van Nederland ten aanzien van vluchtelingen en kunnen aan de hand van een aantal stellingen hun eigen mening vormen.

In de docentenhandleiding wordt naast suggesties voor lesaanpak en audio-visueel materiaal tot op de bladzijde nauwkeurig aangegeven welke informatie uit het boekje *Vluchtelingen* men nodig kan hebben bij een bepaald onderdeel. De voorbereiding blijft op deze manier tot een minimum beperkt.

Ook voor de bovenbouw bestaat het pakket uit drie onderdelen: Introductie vluchtelingen, Vluchtelingen algemeen en Amnesty en vluchtelingen.

Opnieuw dezelfde opzet als het pakket voor de onderbouw. Het aantal informatieve teksten is groter. Globaal genomen biedt dit pakket dezelfde mogelijkheden als het pakket voor de onderbouw. Een kritische kanttekening: het verhaal 'Alleen' van Sera Anstadt, dat ook in het onderbouwpakket zit, lijkt me voor de bovenbouw wat kinderachtig: het handelt over een 7-jarig Pools meisje dat in de jaren dertig met haar familie in Nederland komt wonen.

Conclusie

Samenvattend wil ik concluderen dat de doelstellingen door middel van dit materiaal waarschijnlijk dicht benaderd worden. Het materiaal is modern, overzichtelijk en zal leerlingen van elk niveau aanspreken. Dat al het lesmateriaal uitgeteerd is op diverse scholen kan men niet alleen zien aan de kwaliteit van de lessen maar ook aan de do-

centenhandleidingen. De leerkracht beschikt met deze pakketten over een grote hoeveelheid lesmateriaal waar hij naar eigen inzicht, motivatie en beschikbare tijd een keus uit kan maken.

Een suggestie tot slot: 10 december 1988 zal op allerlei manieren herdacht worden dat 40 jaar geleden de *Universele Verklaring van de Rechten van de Mens* door de Verenigde Naties werd aangenomen. Wellicht een mooie gelegenheid om binnen het onderwijs in de moedertaal iets te doen aan mensenrechten.

De lespakketten zijn telefonisch te bestellen bij het secretariaat van Amnesty International Nederland, Keizersgracht 620, 1017 ER Amsterdam, tel. 020 — 264436. Men kan ook eerst de folder 'Amnesty International Lesmateriaal overzicht 1988' aanvragen. Daarin staat al het materiaal met een beschrijving en de prijzen.

agenda

Studiedag Anéla

Op vrijdag 28 oktober a.s. organiseert de Anéla (Nederlandse Vereniging voor Toegepaste Taalwetenschap) weer een studiedag in Groningen, speciaal gericht op studenten en recent afgestudeerden.

De opzet is om studenten en recent afgestudeerden in de toegepaste taalkunde en aanverwante vakgebieden de gelegenheid te geven om:

- lezingen/workshops te verzorgen c.q. bij te wonen
- informatie en ervaringen uit te wisselen, bijvoorbeeld naar aanleiding van zogenaamde posterpresentaties
- (nader) kennis te maken met de Anéla.

Deelname aan deze studiedag staat open voor alle belangstellenden; toegang en lunch voor studenten en assistenten-in-opleiding gratis. Meer informatie: Publikatieborden Letterenfaculteiten en bij Frans Geelen, tel. 050 — 635803 en Sylvia Nanning, tel. 050 — 635814.

Symposium taalonderzoek PWT

Op zaterdag 17 september 1988, van 9.30 tot 17.00 uur, organiseert de Stichting PWT (Stichting voor Publieksvoorlichting over Wetenschap en Techniek) onder de titel 'Taal en Spraak' een publiekssymposium over taalonderzoek: onder meer taalverval, dialect en standaardtaal, babyspraak, mannen- en vrouwenspraak.

Plaats: Jaarbeurscongreszaal, Utrecht.

Toegang: f 50,—. De toegangsprijs is inclusief lunch. Bovendien krijgt elke bezoeker een gratis exemplaar van het boek *Ter Sprake. Een inleiding in spraak als betekenisvol geluid* van dr M.P.R. van den Broecke (winkelprijs f 49,50). Voor inlichtingen: Stichting PWT, Postbus 171, 3500 AD Utrecht, tel. 030 — 342099.
